

Echtscheidingsrisico's

‘Twee geloven op één kussen, daar slaapt de duivel tussen.’ Zo gaat een volkswijsheid. En wat blijkt? Een huwelijk tussen een katholieke man en een gereformeerde vrouw loopt binnen tien jaar na huwelijksluiting ruim tweemaal zo vaak uit op een scheiding als een huwelijk tussen twee gereformeerden. Groter evenwel zijn de echtscheidingskansen bij (grote) verschillen in leeftijd tussen de partners, of tussen huwelijken van een Nederlandse vrouw met een Marokkaanse of Turkse man, en omgekeerd.

Met de groeiende secularisatie en de toenemende immigratie van personen uit diverse landen is het huwelijk tussen twee personen van dezelfde kerkelijke en etnische herkomst, het zogeheten homogame huwelijk, minder vanzelfsprekend geworden. Gemengde of heterogame huwelijken op dit vlak worden dan ook steeds minder uitzonderlijk. Het is hier de vraag of gemengde huwelijken net zo stabiel zijn of eerder in een echtscheiding eindigen dan homogame huwelijken.

Jong met oud

Om de invloed van gemengd huwen naar leeftijd op de kans op echtscheiding vast te stellen, moet er rekening mee worden gehouden dat ook de huwelijksleeftijd zelf gevolgen heeft voor de kans op echtscheiding. Heel jonge paren, jonger dan 20 jaar, hebben een kans van bijna een derde om binnen tien jaar al uit elkaar te zijn. Naarmate de leeftijd van man en vrouw toeneemt, neemt de echtscheidingkans af tot zo'n zes procent voor

Kansen om binnen tien jaar te scheiden naar huwelijksleeftijd

Vrouw:	Jonger dan 20	20–25	25–30	30–35	35–40	40–45	45–50
Man:							
Jonger dan 20	31,7	27,2	27,4				
20–25	22,8	13,6	13,0	15,0	18,4	15,5	
25–30	22,7	12,6	9,9	9,9	12,6	15,9	13,4
30–35	22,5	13,8	9,7	8,1	8,8	10,8	10,8
35–40	24,0	14,5	9,3	7,7	7,6	7,8	10,4
40–45	24,3	15,3	8,9	7,1	6,8	6,8	7,7
45–50		13,5	7,4	6,2	5,9	6,0	5,7

echtgenoten die beide op de huwelijksdag tussen 45 en 50 jaar oud waren.

Als voorbeeld nemen we een huwelijk tussen een vrouw van tussen de 35 en 40 jaar en een man van tussen de 20 en 25 jaar. Normaliter hebben huwelijken tussen personen van 20 tot 25 jaar een gecorrigeerde echtscheidingskans van 13,6 procent en huwelijken tussen personen van 35 tot 40 jaar een kans van 7,6 procent. Een huwelijk tussen een vrouw van tussen de 35 en 40 jaar en een man van tussen de 20 en 25 jaar heeft een kans van 18,4 procent. Dit is duidelijk hoger dan de kans van beide referentiecategorieën. Er is dan sprake van een extra risico van gemengd huwen naar leeftijd op de kans op echtscheiding en in dat geval spreken we van een heterogamie-effect.

In het algemeen zijn meer paren na tien jaar huwelijk gescheiden naarmate het leeftijdsverschil tussen de partners groter is. Wat verder opvalt is dat grote verschillen in leeftijd er vooral toe doen wanneer de vrouw ouder is dan de man. Er kunnen twintig leeftijdscombinaties worden onderscheiden die minstens honderd keer voorkwamen met een oudere man. Van drie van deze combinaties is een verhoogde echtscheidingskans gemeten. Van de zestien categorieën waarin de vrouw ouder is dan de man, is er in maar liefst twaalf gevallen sprake van een verhoogde echtscheidingskans. Blijkbaar is het toch nog steeds minder geaccepteerd als de vrouw ouder is dan de man.

Katholiek en protestant

Onder homogamen hebben de onkerkelijken de hoogste echtscheidingskans (15,6 procent) in de eerste tien jaar huwelijk. Die echtscheidingskans is hoger dan voor welke onderscheiden kerkelijke groepering ook. De echtscheidingskans is het laagst voor gereformeerden (5,4 procent).

De belangrijkste invloed van gemengd huwen naar godsdienst wordt gevonden voor de grootste christelijke denominaties: gemengde katholiek/protestantse paren hebben grotere echtscheidingsrisico's. Is een van de partners katholiek en de andere partner gereformeerd of hervormd, dan ligt de echtscheidingskans rond de 12 procent. Bij homogame katholieken is dit 10 procent, bij homogame hervormden 8 procent en bij homogame gereformeerden ruim 5 procent.

Van de 35 geanalyseerde combinaties naar godsdienst vertonen

17 combinaties het heterogamie-effect. Geen enkele gemengde combinatie laat een verlaagde echtscheidingskans zien.

Verschillende nationaliteiten

Soortgelijke invloeden worden gevonden voor verschillen in nationaliteit. Omdat alleen in Nederland geregistreerde huwelijken en echtscheidingen kunnen worden geanalyseerd, moeten de resultaten op dit vlak met enige terughoudendheid worden geïnterpreteerd en kijken we alleen naar combinaties waarbij minstens een Nederlandse partner betrokken is. Alle tien onderzochte gemengde combinaties vertonen een, meestal zeer groot, heterogamie-effect. Van de huwelijken tussen een man of vrouw met de Nederlandse nationaliteit en een partner uit Zuid-Europa of Turkije strandt tussen de 15 en 30 procent binnen tien jaar. Ter vergelijking, voor homogame Nederlanders, Zuid-Europeanen en Turken is die kans 9,0 procent, 7,2 procent en 3,4 procent.

De grootste scheidingskansen kennen huwelijken tussen een Nederlandse man en een Marokkaanse vrouw, en omgekeerd. Zo'n drie tot vier van de tien huwelijken halen de eerste tien

Echtscheidingskansen

De hier besproken echtscheidingskansen zijn zogeheten gecorrigeerde echtscheidingskansen. Men kan zich dit als volgt voorstellen. Van de huwelijken tussen twee partners tussen de 20 en 25 jaar oud eindigt 9,4 procent binnen tien jaar in echtscheiding. We leggen nu aan al deze huwelijken op dat hun echtscheidingskans ten gevolge van hun beider godsdiensten, nationaliteiten, burgerlijke staten voor het huwelijk, het jaar van huwen, de gemeentelijke urbanisatiegraad en provincie waarin het huwelijk werd gesloten, het gemiddelde is van alle gesloten huwelijken. De invloed van al die overige kenmerken wordt zo uitgesloten. De resulterende gecorrigeerde echtscheidingskans voor huwelijken tussen twee partners tussen de 20 en 25 jaar oud bedraagt 13,6 procent voor de eerste tien jaar huwelijk. Over deze kans gaat het hier. We laten alleen categorieën zien waarvan minstens honderd huwelijken gesloten zijn in de periode 1974–1984.

Kansen om binnen tien jaar te scheiden naar godsdienst

Vrouw:	Geen	Rooms-katholiek	Nederlands hervormd	Gereformeerd	Ander Prot. Christelijk	Joods	Ander
Man:							
Geen	15,6	14,3	13,1	12,6	13,6	15,7	16,0
Rooms-katholiek	15,1	10,1	12,1	12,2	14,1	12,2	16,9
Nederlands hervormd	13,2	12,3	8,0	8,5	12,2		13,1
Gereformeerd	13,0	11,7	7,8	5,4	9,9		10,6
Ander Prot. Christelijk	15,3	11,6	10,9	10,5	12,1		13,0
Joods	18,8	15,7	13,1			10,8	
Ander	19,9	17,3	14,9	13,7	14,1		14,1

jaar niet. De niet-gemengde Nederlanders en Marokkanen hebben beduidend lagere echtscheidingskansen binnen tien jaar, te weten 9 procent en 15,6 procent.

Negatief verleden

Ten slotte hebben ook personen die al eerder gehuwd zijn geweest en hertrouwen een grotere echtscheidingskans. Dat geldt het sterkst voor mensen die eerder gescheiden zijn. Van echtparen die voor het eerst trouwen loopt 5,4 procent van de huwelijken binnen tien jaar op de klippen, terwijl dit bij een huwelijk tussen een weduwe en een weduwnaar 14,7 procent is. Bij een huwelijk tussen een gescheiden man en een gescheiden vrouw is de scheidingskans zelfs 20,5 procent. Blijkbaar dragen hertrouwende personen vaker een (negatief) verleden met zich mee dat spanningen in een volgende relatie tot gevolg kan hebben.

Gemengd-zijn naar burgerlijke staat brengt geen extra risico met zich mee. Een gescheiden vrouw die huwt met een ongehuwde man, heeft 14,2 procent kans op een echtscheiding binnen tien jaar. Iets dergelijks geldt voor alle gemengde categorieën naar burgerlijke staat. Er zijn dus geen heterogamie-effecten.

Stabiliteit en verandering

Veranderingen in de invloed van heterogamie op de kans op echtscheiding zijn niet of nauwelijks gevonden. Er is in de periode 1974–1984 alleen een geringe afname gevonden van het echtscheiding bevorderende effect van katholiek/gereformeerde en Nederlands hervormd/gereformeerde paren. Met betrekking tot de veranderingen in invloed op echtscheiding gedurende het huwelijk werd alleen een lichte afname gevonden voor enkele categorieën heterogamie naar nationaliteit.

Overeenkomende verwachtingen

Het meer vóórkomen van gemengde huwelijken naar godsdienst en nationaliteit wordt wel gezien als uiting van toenemende openheid van de samenleving. Op grond van de resultaten van het onderzoek moet dit worden genuanceerd. De

echtscheidingskansen van gemengde paren blijven immers hoger dan van niet-gemengde paren. De verklaring zou men kunnen zoeken in het feit dat huwelijkspartners die meer op elkaar lijken in sociaal opzicht gemiddeld ook meer dezelfde voorkeuren hebben en overeenkomende verwachtingen van het huwelijk hebben. Als beide partners dingen gemeen hebben waarover zij kunnen praten en dezelfde mening hebben over de inrichting van het huwelijk, de leefstijl, de verdeling van taken, het opvoeden van kinderen dan is het gemakkelijker samenleven dan wanneer zij in twee verschillende werelden leven of overal maar ruzie om hebben.

Daarnaast speelt de sociale omgeving een rol. Wanneer echtgenoten in sociaal opzicht op elkaar lijken, dan lijken ook hun wederzijdse ouders en vrienden op elkaar. Als partners en sociale omgeving elkaar goed liggen, is er een grotere kans op ondersteuning van het huwelijk. Bij verschillen is de kans echter groter dat, met name in moeilijke tijden, steun uitblijft en vaker op een scheiding wordt aangestuurd. Een en ander is natuurlijk een kwestie van grotere en kleinere kansen en zeker geen determinisme.

Vrijblijvend huwelijk

Op het gebied van gemengde huwelijken en echtscheiding is een andere ontwikkeling belangrijker dan een groeiende openheid: het huwelijk is van waarde veranderd. Vroeger was het huwelijk meer een doel op zich, tegenwoordig is het huwelijk vrijblijvender. Wanneer een huwelijk minder oplevert dan men ervan verwacht, wordt het huwelijk tegenwoordig eerder beëindigd dan vroeger. Al met al betekent dit dat partners makkelijker in het huwelijksbootje stappen ondanks sociale verschillen, maar, anderzijds, ook eerder bereid zijn een punt te zetten achter het huwelijk.

Jacques P.G. Janssen

J.P.G. Janssen, *Do opposites attract divorce? Dimensions of mixed marriage and the risk of divorce in the Netherlands*. Dissertatie. Katholieke Universiteit Nijmegen. (Nijmegen 2002)

Kansen om binnen tien jaar te scheiden naar nationaliteit

	Vrouw:	Nederland	Buurland	Zuid-Europa	Turkije	Marokko	Ander land
Man:							
NL		9,0	13,7	18	19,4	41,7	25,1
Buurland 1)		9,8	4,0				
Zuid-Europa 2)		15,6		7,2			
Turkije		29,3			3,4		
Marokko		29,7				15,6	
Ander land		19,0					10,2

1) België, Luxemburg, Duitsland, Verenigd Koninkrijk, Frankrijk.

2) Portugal, Spanje, Italië, voormalig Joegoslavië, Griekenland.

Bron: Huwelijks- en echtscheidingsbestanden CBS, voor alle tabellen geldt heterogamie-effecten vet; scheidingskansen van homogamen gearceerd; N = 931 198